

REFLEX

Časopis

REFLEX

51

**KDO
JE TENTO
PÁN?**

**ČTĚTE TÉMA
REFLEXU**

I TEBE SI KOUPIM!

ANDREJ BABIŠ BOJUJE O MOC

LIDÉ

BEZ ODPOVĚDNOSTI

CO MAJÍ SPOLEČNÉHO případy bourání zimního stadionu na Štvanici v Praze a dopadení bankovních desperátů, kteří uprchli do Thajska? Celkem jednoduchou, leč významnou otázkou: Jak je možné, že se to mohlo stát? Tedy, kdo nese odpovědnost za to, že v hlavním městě zchátrala a nyní se demoluje kulturní památka, kterou měl na starosti magistrát? A kdo na ministerstvu spravedlnosti zajistil propuštění dvou pachatelů bankovní loupeže?

Státu by se zřejmě vyplatilo, kdyby se všem politikům a státním zaměstnancům vydávaly preventivní léky na paměť. Častou odpovědí, proč se něco stalo, totiž je: Už se nepamatují. Je to sice třeba jen rok, ale svědky či případné pachatele zachvacuje skleróza. Tak se stalo například soudci Vlastimilu Matulovi, který si nemůže vzpomenout, jak vlastně rozhodoval v pří-

padě zlodějů Tesárka a Blažka, jimž dal za pravdu v jejich stížnosti proti porušení zákona. Zkrátka jim vydal volňásky a oni mohli vyrazit do Thajska, odkud je policie složitě získávala zpět.

V případě Štvanice tu leží podobná otázka po odpovědnosti: Jak je možné, že magistrát hlavního města nedokázal uhlídat zcela výjimečnou kulturní památku? Před její likvidací jej navíc varovala odborná veřejnost už léta? Pokud v Praze sedět na úřadě znamená pobírat plat a nic nedělat, měla by se na takové místo vypsát veřejná soutěž, aby si více lidí mohlo odpočinout. Anebo přijít k úplatkům? Oběma tématům se věnujeme uvnitř tohoto čísla.

Přidejme ale ještě třetí příklad. Radnice Prahy 6 se rozhodla poslat stamiliony korun ze svého rozpočtu do podezřelé firmy Key Investments a dnes hrozí, že

městská část o své peníze přijde. Když se redaktoři přijdou zeptat bývalého starosty Prahy 6 a nynějšího ministra životního prostředí Tomáše Chalupy, co tomu říká, tak nechce vůbec odpovídat. A když redaktor trvá na svém (doporučujeme na iHNed.cz výborné video s novinářem Jaroslavem Pleslem) a ptá se po odpovědnosti, starosta najednou mluví o tom, že ta je kolektivní – celého zastupitelstva. To říká ten samý starosta, který se ještě nedávno chlubil úspěchy Prahy 6, za něž prý může on.

Vážení čtenáři, příjemné a inspirativní čtení vám přeje

MAREK STONIŠ
ZÁSTUPCE ŠÉFREDAKTORA

CHYBĚL MI TEN ADRENALIN

ROZHOVOR S JAROSLAVEM HRUŠKOU,
PRVNÍM NÁMĚSTKEM MINISTRA VNITRA
PRO VNITŘNÍ BEZPEČNOST

TEXT ONDŘEJ KUNDRA, JAROSLAV SPURNÝ

20

46

ROZHOVOR ÚTĚK Z PASTI

Americká herečka českého původu KIM NOVAKOVÁ se s redaktorkou Reflexu setkala v Cannes, kam přijela vzdát hold svému nejslavnějšímu filmu *Vertigo*.

TEXT TEREZA SPÁČILOVÁ

38

PORTRÉT BOROMEJKY

Pečují o prezidenty i o ty nejubožejší z nás. Jedinečná série portrétů Milosrdných sester sv. Karla Boromejského od fotografky Reflexu Nguyen Phuong Thao.

TEXT HANA BENEŠOVÁ

126

Á PROPOS KAPROVRAŽDY

Oslovili jsme jedenáct předních komiksových tvůrců s jednoduchým zadáním: nakreslete kaprovraždu.

PŘIPRAVILA
KATEŘINA KADLECOVÁ

Vznikající vláda premiéra Sobotky se profiluje jako přechodná struktura

Viditelná a neviditelná vláda

Ještě žádná vládní koalice v den shody na Svém programu nezačala existenci tím, že dva silnější členové zaútočí na toho početně slabšího. S touto praxí začal až Sobotkův koaliční kabinet. Proč tak brzo?

MINULÝ PÁTEK představovaly špičky tří potencionálních vládních stran konečnou verzi programové části své vládní agendy. Krátce nato si budoucí premiér Bohuslav Sobotka, a hlavně Andrej Babiš neodpustili útoky na lidovou stranu za její požadavek tří ministerstev. O co se tady vlastně hraje?

Za scénou

Šest týdnů po volbách se politická situace vyprofilovala tak, že zde máme dvojí vládu – na scéně a za scénou. Na scéně, jak nám ji například zprostředkovává permanentní zpravodajství ČT24, spolu čile kooperují pracovní a jisté skupiny tří stran (ČSSD, ANO, KDU–ČSL – dohromady 111 poslanců) v duchu optimistické písničky, že ten chce to a ten za ono, a když se spojí, tak toho dokážou moc. Straníci tleskají, fotoaparáty cvakají a mediální sudičky věští krásný život.

V parlamentních chodbách malostranských paláců jako by fungovala jiná politická gravitace. Především jsme svědky úzkého spojenectví Babišova ANO a Okamurova Úsvitu (společně mají 61 mandátů), což jsou mimochodem jediné dvě strany, které spolu před volbami podepsaly pakt o mediálním neútočení. K nim se situačně přimykají komunisté (ti mají dohromady 94 poslanců), pro jejichž politic-

ké chování je typické, že zde cítí sílu a rozumí síle. A přesně tu dnes vidí u Babiše.

Jsou okamžiky, a není jich málo, kdy Andrej Babiš má střídavě pod kontrolou 91 nebo 94 mandátů, čímž je neformálním králem Poslanecké sněmovny (proti padesáti hlasům ČSSD). Když se pak ozvou lidovci, že chtějí víc, než je jim nabízeno, jsou odmrštěni silou první, a vlastně i té druhé vlády.

Takže si to zopakujme: po volbách se vytvořila viditelná Sobotkova vláda a současně neviditelná vláda Andreje Babiše.

Přechodná struktura

Dvojí parlamentní většina vytváří i v politických aktech dojem, že zde z taktických důvodů vzniká

přechodná struktura. Bohuslav Sobotka vzhledem k bídnému volebnímu výsledku a rozkolu ve vlastní straně musí vytvořit tuto vládu za každou cenu. jako protiváhu Babišovi sem od počátku vtahuje lidovce. Ti ho však zatahují do situací, jež ho naopak sblíží s Babišem. Typickým příkladem je jejich požadavek na ministerstvo zemědělství. Držba tohoto úřadu je spojena s rozhodováním o obrovském majetku a je obtížena skandály, které mohou Sobotkovu vládu pohřbit.

Důvodem je nenápadný paragraf zákona o tzv. církevních restitucích, jenž sem byl vpašován na poslední chvíli. Stojí zde, že představitel Státního pozemkového úřadu (podřízeného minis-

terstvu zemědělství) mohou v případě vydávání majetků odpustit církvím, pokud nemají dostatečné doklady. Jak se ukazuje z prvních měsíců vydávání majetků, lesů a polností, je často sporné, o co církvev přišla už při velké pozemkové reformě za první republiky a o co až v po únoru 1948.

Mít možnost jmenovat toho, kdo o těchto věcech benevolentně rozhoduje, znamená mít skutečnou moc usměrňovat stovky miliard korun. I proto se Sobotka vzpírá lidoveckému požadavku na resort zemědělství. Ti zase odmítají přečíslení ve vládě a do koaliční smlouvy zapracovali možnost být na vládě přehlasováni v důležitých momentech.

Menšinový akcionář

A pak je tu nová mocnost české politické scény – Andrej Babiš. Úspěšný podnikatel, který z duše nesnáší postavení menšinového akcionáře a v jeho věku se už asi jinou roli nenaučí. Vždycky, když se totiž do toho postavení dostal v éře svého podnikání, záhy se stal většinovým vlastníkem nebo svůj podíl prodal a šel jinam. Tak to zřejmě bude i tentokrát, přičemž nejdříve zkusí získat skutečnou vládní většinu.

Celá dohoda vlády na scéně je koncipovaná tak, že Babiš má rok času na to, aby se rozkoukal ve státní správě, a teprve poté navrhne různé strukturální změny, které by mohly ze systému dostat stovky miliard, jež před volbami sliboval. Výměnou za to nebudou dočasně zvyšovány firemní a jiné daně. Jinými slovy: reálný konflikt příznivců starého a nového systému byl jenom odsunut, přičemž se kdykoliv může stát důvodem pro pád vlády.

Pak můžeme být svědky takové situace, kdy se z viditelné vlády Bohuslava Sobotky může stát neviditelná vláda Andreje Babiše. A naopak. Straníci tleskají, fotoaparáty cvakají a mediální sudičky věští krásný život. **X**

Během pohřbu Nelsona Mandely se nejpublikovanější fotografií stala momentka prezidenta Obamy s pohlednou blondýnou.

ŽENOU NA OBRÁZKU byla jedna z mála evropských premiérek – Helle Thorning-Schmidt.

Dánsko má v její osobě od roku 2011 vůbec poprvé ve své historii premiérku. Helle Thorning-Schmidt se jí stala jako šéfka nejsilnější strany ve vládní koalici – sociálních demokratů. Mladá premiérka přesto určitě není typickou sociální demokratkou. V zemi se pro ni dokonce ujala přezdívka Gucci Helle, protože si libuje v drahém oblečení. Když jí to jeden z levicových voličů vytkl, stroze mu opáčila, že nemůžeme přece „všichni vypadat jako h..na“.

▼ INZERCE

Svět obletěla fotografie neznámé blondýny. Kdo to je?

Mrs. Gucci a Mr. Obama

Záliba v drahém oblečení není jedinou „slabinou“ nové premiérky. Krátce před vstupem do úřadu šéfky vlády ji málem politickou kariéru stály pochybnosti kolem daňového přiznání jejího manžela, kterým není nikdo jiný než syn bývalého šéfa britských labouristů Neila Kinnocka. Seznámili se na elitní evropské škole v Bruggách. On nyní pracuje jako ředitel Světového ekonomického fóra ve Švýcarsku a platí tam z velmi vysokého platu také daně (ve výši patnácti procent). A v tom byl právě kámen úrazu. S manželkou se po vypuknutí aféry v roce 2010 ve veřejných projevech nemohli shodnout, na jak dlouho jezdí manžel za ní a dětmi do Dánska, a zda mu tam proto nevzniká daňová povinnost.

I za vlády předchozí, středopravicové vlády totiž Dánsko zůstalo zemí s nejvyšším zdaněním v Evropě, kde někteří poplatníci odvádějí až 63procentní daň z příjmu. Není tedy divu, že se takovému zdanění chce každý vyhnout, ale velmi pikantně působí, pokud takovým člověkem je manžel šéfky sociálních demokratů, ještě navíc ve volebním programu prosazovala další zvyšování daní pro nejvíce vydělávající občany.

Helle Thorning-Schmidt se omluvila za „velkou chybu“ a nakonec ustála pozici opoziční šéfky. Loni se postavila po letech pravicové koalice do čela vlády, přestože její sociální demokracie dosáhla nejhoršího výsledku za posledních sto let. Dopomohlo jí k tomu po-

sílení stran, které v politickém spektru stojí daleko nalevo. Vláda drazé oblíbené premiérky se proto musí v parlamentu opírat i o hlasy dánských komunistů.

PETR SOKOL

Tajemnou blondýnou je dánská premiérka Thorning-Schmidt

FOTO: PROFIMEDIA.CZ

CHYBĚL MI TEN ADRENALIN

S JAROSLAVEM HRUŠKOU O ORGANIZOVANÉM
ZLOČINU, NÁPRAVĚ POLICIE A BIOFARMAŘENÍ

TEXT ONDŘEJ KUNDRA, JAROSLAV SPURNÝ
FOTO KAREL CUDLÍN

Vyšetřoval zločiny i vraždu Františka Mrázka, pak byl ale donucen od policie odejít. Začal totiž odkrývat politické pozadí celého případu. A tak se dal na biofarmaření, postavil moštárnu a zachraňoval raněné sovy a dravce. Teď se však **JAROSLAV HRUŠKA vrací zpátky jako první náměstek ministra vnitra pro vnitřní bezpečnost.**

Před časem jste opustil velmi úspěšnou dráhu u policie a dal jste se na zemědělství. Ted' jste se ale zase rozhodl vrátit. Co vás zvedlo ze židle nebo ve vašem případě spíš z traktoru?

Zvedlo mě to, že se ministrem vnitra stal Jan Kubice. Je to člověk, kterému důvěřuji, už se pár let známe. A zároveň to byla pro mne výzva, která se v životě často neopakuje.

Takže jste s životem biozemědělce nebyl spokojený?

Byl jsem spokojený, ale trochu mi chyběl adrenalin. Po odchodu od policie mi chyběla práce, ve které se musím okamžitě rozhodovat, kdy se musím spolehnout na svůj tým. Byly to často vypjaté situace, ale fungovalo to. Prostě mi chyběl ten fojr. Ted' to bude sice jiné, jsem v pozici prvního náměstka ministra vnitra, ne už u policie, takže nebudu dělat policejní práci, ale i tahle pozice přináší napětí. Čeká nás řada reformních kroků, které nebude lehké prosadit, navíc v rezortu, který je veřejnosti i politiky ostře sledovaný.

Když se dnes ohlédnete na to období, kdy jste vedl farmu a moštárnu, byla to pro vás tedy ztráta času?

Vůbec ne, naopak. Vrátil jsem se k tomu, co jsem vystudoval, zemědělství a příroda je moje druhá srdeční záležitost. Já jsem naturální člověk a mé hodnoty vycházejí z přírody. Je to jediný systém, který na planetě harmonicky funguje. Příroda je nekompromisní, jsou v ní jasná pravidla a jasný řad.

Co jste si z toho období pro sebe odnesl?

Srovnal jsem si hodnoty. Uvědomil jsem si, co je v životě důležité. Práci na ministerstvu vnitra beru jako výzvu, chci pomoci státu, nabídnout svoje zkušenosti. Na druhou stranu to pro mě není otázka života a smrti, to by bylo kontraproduktivní. Myslím, že lidé, kteří svou práci dělají s plným nasazením a kvalitně, ale přitom vědí, že práce není všechno, jsou svobodnější.

Mohou být dokonce lepší než ten, kdo na své práci existenčně lpí a vidí v ní jediný životní smysl. Doba se mění, mám jen jedno zdraví a hlavní hodnoty jsou pro mě svoboda, přátelství, láska. Nejsem věřící člověk, proto si to stavím takto. A když by ta práce měla být proti mým zásadám, klidně si zase nazuju gumáky a půjdu zpátky na farmu.

Kdo se o vaši farmu ted' vlastně stará? To děláte mošt jen o víkendech?

Musím, mam závazky vůči Evropské unii, kterou jsem požádal o dotace, musím svou farmu udržovat ještě dva roky. A taky samozřejmě nevím, jak dlouho na ministerstvu vnitra budu. Navíc v té kombinaci výkonu funkce prvního náměstka pro vnitřní bezpečnost a chovu ovci s moštováním nemůže být žádný střet zájmů, i proto s tím ministr Kubice nemá problém.

Jak to ale chcete stíhat?

Povolal jsem všechny příbuzné. Naštěstí tchýně, tchán i moji rodiče jsou v penzi. A navíc já tou prací na farmě vlastně relaxuju, mam ji rád a vrací mě do reálu.

Vyšetřoval jste vraždu Františka Mrázka a měl jste dobrou možnost poznat, jak funguje prorůstání organizovaného zločinu do státní správy. Došlo od té doby k nějakému zajímavému trendu v organizovaném zločinu v Česku?

Byl jsem čtyři roky pryč a za tu dobu se společnost i organizovaný zločin samozřejmě změnil. V divokých devadesátých letech tu skutečně padaly mrtvoly. Organizovaný zločin se přirozeně přizpůsobuje současným podmínkám – dnes je ekonomika nepochoybně navázaná na politiku a „mafiani“ vědí, že toto je jedna z oblastí, kde se musí nějakým způsobem „angažovat“. Mluvím o různých výběrových řízeních a dotační politice, kde se generují velké peníze, a o ty je samozřejmě zájem. Důležité je, aby stát držel v rukou oblasti klíčové pro jeho bezpečnost a tuto pozici si uhájil.

Tváře dřívějších mafiánů, jako byli Mrázek nebo Krejčíř, známe. Kdo jsou jejich nástupci?

Už to nejsou ty brutální typy jako dříve, co si objednávají nájemné vraždy a mají příjmy z prostituce. Mrázek byl člověk, který vyrostl za komunismu mezi veksláky a potom využil hektické doby po sametové revoluci. Jeho nástupci se kultivovali. Navíc je to generace, která vyrostla už v jiném politickém a ekonomickém prostředí. Mají kvalitní vzdělání, umějí jazyky, najímají si různé právnícké a poradenské kanceláře, které jim umožňují pohybovat se na hraně zákona nebo za ní a dobře to maskovat.

O kom konkrétně mluvíte?

Nechci to personifikovat. Často jde o soukromé firmy, podnikatelské subjekty. Podívejte se na bitvu kolem Sazky. V tom sporu nejde jen o převzetí kontroly nad hazardem, ale také o to, kdo se té firmy a jejich výnosů zmocní. To je fenomén naší doby. Nejsem naivní, ne-

A nakolik jsou dnes srostlí s politickými stranami?

Organizovaný zločin je patogenní jev, který parazituje na státu a nevynechává ani po-

litiku. Nakolik se už ale infiltroval přímo do politických stran a jinan, lze nicméně obtížně odhadovat. Není to ale jen otázka prorůstání do politiky, je tu také státní správa, která může být ohrožena. A pak je tu také otázka různých firem či státních nebo polostátních podniků, které drží velký kapitál. V devadesátých letech by přišli a s pistolí u hlavy někoho donutili podepsat, aby z nich mohli profitovat. Dnes to tak není. Vliv se prosazuje neprůhledným lobbíngem, mimo veřejnou kontrolu.

O kom konkrétně mluvíte?

Nechci to personifikovat. Často jde o soukromé firmy, podnikatelské subjekty. Podívejte se na bitvu kolem Sazky. V tom sporu nejde jen o převzetí kontroly nad hazardem, ale také o to, kdo se té firmy a jejich výnosů zmocní. To je fenomén naší doby. Nejsem naivní, ne-

myslím si, že se lze organizovaného zločinu zbavit, ale můžete mu to ztřížít.

Za poslední dva roky specializovaná policejní protikorupční jednotka prověřovala a vyšetřovala celou řadu

dech. Takže neznám konkrétní důvody. Obecně ale ty takzvané velké případy končily neúspěšně proto, že se nepodařilo získat dostatek důkazů. Hodně lidí vám hodně slíbilo, ale když měli svědčit, najednou si nikdo na nic nepamatoval. Nebo – v tom

PŘÍPADY NÁSILNÉ SMRTI DĚTÍ VŽDY VZBUZUJÍ OPRÁVNĚNÝ ZÁJEM MÉDIÍ A VEŘEJNOSTI A POLICIE JE POD OBROVSKÝM TLAKEM

korupčních případů – nákup transportérů Pandur, letadel CASA , aféru Pavla Drobila a další věci. Proč se nepodařilo ani jednu z těchto kauz zatím dovést k obžalobě?

Měl bych předznamenat, že jsem nikdy nepracoval u protikorupční policie a na těchto přípa-

horším případě – se nikomu nechtělo moc pracovat anebo to vyšetřujícímu policistovi někdo ztěžoval. Ani v případě Mrázka to nikdy nebylo tak, že by někdo zvedl telefon a řekl: „Pane Hruško, přestaňte vyšetřovat tento případ!“ Takhle to možná fungovalo v padesátých letech.

Dnes vás místo toho zavalí sérií povinností a úkonů, které vám otráví život.

Mohl byste to popsat konkrétně?

Stále probíhaly různé kontroly a my jsme museli vyplňovat nesmyslné dotazníky – kolik máme aut, jak mají nafouknuté pneumatiky a podobně. To nám samozřejmě ubíralo hodně času na detektivní práci v terénu. Když zjistili, že se tím nenecháme otrávit, pokusili se nás natvrdo kriminalizovat. A to prostřednictvím tehdejší Inspekce ministra vnitra, která nás na základě vykonstruovaného obvinění, že si navíc fakturujeme cestovní náklady, začala prověřovat. Zabavili nám počítače, v médiích o nás začala padat prohlášení z různých stran, že jsme podezřelí. V takové pozici pak těžko získáváte důvěru. Byl to systém postupných kroků,

kterým nám nakonec „uřízli obě ruce“. Šlo o to vyslat do terénu zprávu, která zněla: tito policisté nemají podporu státu, nespolepracujte s nimi. I proto nám různí lidé začali odříkávat výpovědi. V takovém prostředí lze jen těžko uspět.

Ale existují i jiné metody: ještě si vzpomínám na případ, kdy jsme potřebovali do týmu specialisty z protikorupční policie, bez nichž se šlo jen těžko posunout dál. Nakonec to bylo zamítnuto s tím, že musí číslomat starý spis a že budou volní za tři měsíce. To už ale bylo pozdě.

Stále není jasné, kdo byli nebo jsou ti šéfové, kteří házejí podřízeným klacky pod nohy. Požádal jste už policejního prezidenta o analýzu toho, proč je například specializovaná protikorupční jednotka tak neschopná?

Požádali jsme, to byla jedna z prvních věcí, co jsme po něm chtěli, ale analýza byla nedostatečná. Dostali jsme tabulky čísel, která úplně nevypovídala o skutečnosti. Ta čísla musí ukázat zatíženost policistů, závažnost řešených věcí a třeba i tzv. žalovatelnost – to znamená, kolik věcí končí podáním obžaloby u soudu státním zástupcem, a jestli k tomu nedochází, tak proč. Odpovědnost za výsledky policie včetně té protikorupční má policejní prezident a jeho tým, v tomto směru jim musíme vytvářet podmínky pro jejich práci. Chceme ale nastavit zcela jasná kritéria, kdy bude například neúnosné, aby jeden policista se tři a půl roku věnoval jednomu spisu.

Dokdy vám má policejní prezident předložit tu analýzu?

Základní data by nám měl dát do půlky června.

A jste si jistý, že vás prezident Lessy nebude vodit za nos? Do funkce jste si ho nevybrali vy, ale vaši předchůdci.

Nemyslím si to. Pan Lessy má policejní, a ne formalistické myšlení, v tom vidím naději. Není zastáncem tzv. čárek, kdy jsou policisté hodnoceni za vyřešené případy, což většinou nahrává zpracovávání těch méně složitých a snadněji objasnitelných. Naopak chce, aby veřejnost policii důvěřovala a oznamovala všechna protiprávní jednání, a policie je pak rozkrývala. To je velký posun proti současnému stavu. A tento posun očekávám i v otázce fungování protikorupční jednotky.

Nejde jen o policejního prezidenta Lessyho. Jeho náměstek Vladislav Husák přímo zasahoval do některých vyšetřovaných případů, stýkal se s lobbistou Šloufem, aktérem diskreditační kampaně „Olo-

vo“, kauzy Savoy, Srba a podobných. Je pro vás mužem na svém místě?

Nejsem kádrovák. Výběr personálního obsazení vedení policejního prezidia je plným právem policejního prezidenta, který za něj nese odpovědnost. Mně jde o systém. Od policie

VÝBĚR PERSONÁLNÍHO OBSAZENÍ VEDENÍ POLICEJNÍHO PREZIDIA JE PRÁVEM POLICEJNÍHO PREZIDENTA, KTERÝ NESE ODPOVĚDNOST.

chceme vědět, proč něco nefunguje a jak se to dá změnit. Až pokud vedení policejního prezidia nebude schopno takto postupovat, pak tam samozřejmě určití lidé nebudou moci zůstat. Je to strašlivě citlivé téma. Nechci však říkat, že to nepůjde.

Některé věci ale můžete měnit už teď, k tomu žádnou podrobnou analýzu nepotřebujete. Protikorupční jednotka třeba nesměla zahajovat vyšetřování některých korupčních kauz bez posvěcení nadřízených. Dalším příkladem je nařízení předchozích policejních

prezidentů, že detektivové nesmějí organizovaný zločin a korupci vyšetřovat jako spojené nádoby, čímž má policie rovněž svázané ruce. Sedíte na ministerstvu už měsíc a řada těchto věcí ještě nebyla změněna. Proč?

Ke změnám už dochází. Vedení policie již dříve rozhodlo, že policisté mohou začít prověřovat korupční kauzy, aniž by to dopředu museli hlásit svým šéfům a čekat na jejich povolení. To je jednoznačně krok k lepšímu, protože teď už nikdo nebude moci jakýkoli výbušný případ právě touhle cestou zamést pod koberec. Policejní prezident nám řekl, že si zároveň uvědomuje, že je třeba více propojit práci protikorupční jednotky a Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu. Organizovaný zločin totiž často používá korupční metody, a nejde ho tedy objasnit tak, že se bude vyšetřovat jen jeho násilná část. Policejní prezident nám sdělil, že si je toho vědom a že chce tyto dva útvary minimálně v tuto chvíli analyticky cestou sblížit, aby informace, které se z těch spisů získají, se navzájem potkávaly, a aby detektivové z obou jednotek mohli

více a lépe spolupracovat. Toto je cesta, která může zásadně přispět ke zlepšení práce policie. Ke změnám už dochází. Vedení policie rozhodlo, že policisté mohou prověřovat korupční kauzy. Proto teď policejní prezidium pracuje na jejím doplnění.

Dočkáme se tedy letos konečně obžaloby v některém z velkých korupčních případů?

To nemohu samozřejmě vědět, ale pevně v to doufám.

A jak velká je šance, že bude přece jen dopaden vrah Františka Mrázka?

Unikátní možnost se otevřela bezprostředně po jeho smrti, která s řadou lidí otrásla, vyděsila je, byli ochotni mluvit. Tenhle taktický moment je už ale pryč. Někteří důležití svědci dokonce zemřeli. Nechci však kategoricky říkat, že to nepůjde. Zatím jsem o tom nepřemýšlel.

Další úroveň, na které dochází k manipulaci vyšetřovaných kauz, je státní zastupitelství, jak detailně popsal Respekt v případě zástupců Vlastimila Rampuly a Jany Hercegové. Rampula přitom v České televizi prohlásil, že jde o cílený únik informací a že nejvyšší státní žalobce Zeman a ministr spravedlnosti Pospíšil chtějí systém státního zastupitelství destabilizovat. Nejvyšší státní zástupce Zeman naopak tvrdí, že to Vlastimil Rampula svým jednáním systém státního zastupitelství paralyzuje. Jak se v tom sporu orientujete?

Platí jedna velmi přísná zásada – policii do státního zastupitelství vůbec nic není, protože to nad ní vykonává nestranný dozor. Výjimkou je jen případ, kdy by se některý ze státních zástupců dopouštěl trestného činu, ale tato výjimka platí opět jen za dozoru jiného státního zástupce. Já mohu říci jen to, že jsem s nejvyšším státním zástupcem Zemanem spolupracoval, když jsme v zahraničí pátrali po uprchlém vězni Romanu Čabradovi (byl odsouzen za vraždu a další násilné delikty na dvacet čtyři let, pozn. aut.). A nebýt nasazení pana Zemana a pana Grégra z Europolu, kteří nás propojovali s kolegy ze zahraničí, Čabradu bychom nikdy nedostali. Považuji ho za velkého profesionála.

Novináři a tím pádem i veřejnost v celé řadě konkrétních případů často narážejí na to, že se od policie nedozvědí téměř žádnou informaci. Pak se ale objeví kauzy, jako je případ Otakara T. a smrt Aničky J., kdy se veřejnost naopak dozvídá spoustu detailů, přitom však neexistuje pravomocné odsouzení a důkazy, které detektivové nasbírali, jsou velmi slabé. Jak je možné, že dochází k tak rozpornému jednání policie?

Je to strašlivě citlivé téma. Je vždy velmi těžké rozhodnout, co zveřejnit a co ne, zejména v takto závažných případech, kdy jsou

obětmi děti. Je to balancování mezi informováním veřejnosti a uchráněním informací důležitých pro vyšetřování. Jedinou kontrolou je cesta dozoru státního zastupitelství a policisty odpovědného za případ. A pravomoci státního zástupce jsou ve vztahu k policii v trestním řízení velmi silné.

Odvedla tedy podle vás policie právě v případě Aničky J. profesionální práci? Vždyť dodané důkazy původně státnímu zástupci nestačily ani k tomu, aby Otakara T. vzal do vazby. A i přesto o něm detektivové mluvili jako o jasném viníkovi.

Spisy jsem nečetl, znám to pouze z médií. Pokud státnímu zástupci stačily důkazy k podání návrhu, nějaké důvody tam být musely. Návrh zamítl soud. Kvalitu práce těžko mohu posoudit.

Vaše možnosti jsou sice omezené, ale je to právě ministr vnitra, kdo jmenuje šéfa inspekce. Inspekce přitom dlouhodobě vykazuje velmi slabé výsledky, v minulosti byla také opakovaně nástrojem, který sloužil k prosazování nejružnějších politických tlaků na policii, což jste osobně zažil i vy. Pokusíte se inspekci odpolitizovat?

Teď jsem se seznámil se stylem jejich práce a jsem pozitivně překvapen. Připravujeme ale systémovou změnu. Inspekce se bude transformovat v novou Generální inspekci bezpečnostních sborů. Ta bude ekonomicky nezávislá na ministerstvu a v čele bude stát ředitel jmenovaný nikoli ministrem, ale celou vládou po projednání v příslušném výboru parlamentu.

Až tady jednou na ministerstvu vnitra skončíte jako náměstek, chcete se vrátit zpátky k policii, kde jste začínal, nebo opět skočíte na traktor a bude z vás zase zemědělec?

Mám v současné chvíli mnoho jiných starostí. Proto teď policejní prezidium pracuje na jejím doplnění. ✘

VÁNOCE V ČESKÉM GULAGU

Před šedesáti lety bylo v Československu vězněno z politických důvodů více než jedenáct tisíc lidí. Ke konci padesátých let jejich počet klesl ke čtyřem tisícům, **FRANTIŠKA ZAHRÁDKU ALE KOMUNISTÉ PUSTILI NA SVOBODU TEPRVE V ZÁŘÍ 1962**. Nepomohli mu ani četné žádosti o milost, které jeho matka adresovala prezidentské kanceláři, ani velká amnestie v roce 1960. V nesvobodě strávil třináctery Vánoce.

Vojna původně vznikla jako internační tábor pro německé zajatce

Františku Zahrádkovi by 83 let a roky v uranovém dole nikdo nehádal

Teprve od roku 1955 se na ubikacích stavěly umývárny a záchody

FRANTIŠKU ZAHRÁDKOVI by jeho třiaosmdesát roků – natož léta strávená na uranu – nikdo nehádal. Vitální muž dodnes pracuje v příbramském Muzeu III. odboje, je držitelem zbrojního pasu, aktivní myslivec a živočí důkaz, že pořekadlo „Co tě nezabije, to tě posílí“ může mít u některých lidí reálný základ. Když spolu chodili po bývalém pracovním táboře Vojna a spus-

tila se hustá vánice, Zahrádka jenom slastně vydechl: „Kluci, to je paráda.“

Vojna vznikla v intermezzu mezi koncem války a nástupem komunistů, nejdřív jako internační tábor pro německé zajatce. Od roku 1949 vojáky Wehrmachtu a zbraní SS, repatriované postupně do Německa, nahrazovali domácí nepřátelé lidu. Koncentrák byl zrušen roku 1961, zbylé vězně

soustředili na nedalekém Bytízu. Dnes je areál veden jako kulturní památka a je přístupný veřejnosti.

Příchod na vojnu

Skaut a elektrikář František Zahrádka byl za převaděčství a styk s americkým CIC Protišpionážním sborem v prosinci 1949 odsouzen ke dvaceti letům těžkého žaláře. Bylo mu tehdy devatenáct roků, na svobodu se dostal až těsně

před svými dvaatřicátými narozeninami. Následující text je přepisem Zahrádkova vyprávění.

Na Vojně sem se ocitl 6. ledna 1956. Strávil jsem tu tedy jedny Vánoce, od března 1957 jsem se ocitl na Bytízu, který je od Vojny deset kilometrů vzdušnou čarou. Z druhé strany Příbrami. Vždycky, když nás přesouvali z jednoho tábora na druhý, bylo to jako rána čistého nebe. Zásadně nikomu nic

nezdůvodňovali. Seděli jsme v autobusech a ani jsme nevěděli, kam nás to vůbec vezou.

Po příjezdu člověk vyfasoval místo na cimfe, musel si nacpat slavník, dostal holínky, helmu a fárací kabát. Na Vánoce 1955 registrovali na Vojně tři smrtelné úrazy. V dole vypukl požár a sovětský poradce zavelel: „Uzavřít všechny přístupy vzduchu, ono to zhasne.“ Zapomněl, že tam jsou lidi. Nebo

mu to bylo jedno. Já jsem do tábora přišel dva týdny po tragédii a dali mi postel po jednom ze zahynulých.

Každý pokoj měl kamínka, ale i na ubikacích byly s teplotou problémy. Jedním z trestů – říkali tomu sankce – bylo, že se dovolovalo topit pouze od šesti do devíti večer, pak bachař přišel a nesmlouvavě dozíral, aby se ještě žhavé uhlí vynosilo ven a házelo do sněhu. Norma nicméně byla je-

den kyblík uhlí na den a muklové si museli svůj předěl tepla zachraňovat dřevem. Z práce, co sehnali v dole nebo po cestě, si nosili kousky dříví a odštěpky. Dozorci nám to ovšem zabavovali, sami si chtěli přitopit. Tak jim do toho muklové jednou navrtali rozbušky a jim to dřevo pak bouchalo v kamnech. Pak nám nošení dřeva přísně zakázali a zase se pašovalo a zase se prováděli osobní prohlídky.

Právě zima 1956, tedy po mém příchodu na Vojnu, byla extrémně studená. Venku byly i třicetistupňové mrazy a muklové na pokoji v noci naměřili minus 18 stupňů.

Směna

Den začínal ve tři čtvrtě na pět. Pár metrů pod ubikacemi byla jáma, nad ní kláda s přístřeškem jako velký záchod. Tam vždycky ráno na tej kládě hřadovalo dvacet →

ZIMA 1956 PO MÉM PŘÍCHODU NA VOJNU BYLA EXTRÉMNĚ STUDENÁ. VENKU TŘICETISTUPŇOVÉ MRAZY A NA POKOJI V NOCI MINUS 18 STUPŇŮ.

„Kluci, to je paráda.“ prohlásil František Zahrádka, když se v bývalém lágru spustila hustá vánice

tři kluků a konali, chudáci, svoji potřebu. To bylo na většině lágrů stejný. Teprve od roku 1955 se na ubikacích stavěly umývárny a záchody.

Mezitím ten, kdo měl službu zvanou cimerka, přinesl z kuchyně dva kýble s meltou, tomu nápoj se říkalo kafe ministerstva vnitra. A to byla snídaně. Chleba se fasoval teprve večer. Pro výkonného horníka, který splnil normu, byla denní dávka stanovena na třicet tři dekagramů chleba. Neplnič se musel spokojit s dvaceti dekagramy. To byli opravdu chudáci, často staří nebo nemocní muklové.

Na ranní šichtu jsme vyráželi pochodem, tři čtyři stovky vězňů. Šlo se vždycky v zástupu po pěti. Pracovalo se na tři směny. Ranní šichta musela být sfáraná v šest hodin ráno, odpolední ve 14 hodin, noční ve 22 hodin. Byl to koloběh: týden ranní, týden noční a týden odpolední směna. Nejdřív jsme fáráli my, muklové, po nás civilisté. Většinu času v táboře jsme trpěli zimou. To byl taky důvod, proč se člověk vlastně do dolu těšil. První tři čtyři patra byla stejná teplota jako venku, v zimě tam tudíž byly rampouchy. Jenže ve spodních patrech, kde jsme obvykle kutali, panovala příjemná teplota 20 stupňů, pamatuji se, že v úplně nejhlubším dole, to bylo 1800 metrů pod zemí, už měla skála přirozenou teplotu 42 stupňů.

Neděle

Zásada byla hlásit se na šachtu i o volných dnech. Neděle, svátky, Vánoce, všechno. Abysme se vy-

hnuli buzeraci, co se odehrávala v lágru. Na té si bachaři dávali zvlášť záležet. Stojíš hodiny na placu v mrazu, vánici, počasí jako teď, mezitím dozorcí provádějí prohlídky na ubikacích. A komu na poličce najdou chleba, letí na podlahu, komu najdou cukr, rozsyjou ho po zemi. Zostření trestu tomu říkali.

PROCHÁZEL JSEM TOUHLE BRANOU A ONI ŘEKLI: ZÍTRA MÁ VAŠE MATKA POHŘEB, ALE NIKAM NEPOJEDETE

Tehdy se ještě v Československu pracovalo i v sobotu, ovšem na uranových dolech se zavedla jedna volná sobota za měsíc – říkalo se jí jáchymovská sobota. Byla myšlená jako úleva pro civilní horníky, ale pro nás naopak byla největší úleva jít na šichtu. O víkendech ustal na dole provoz a my, vězni, jsme kromě důkladných prohlídek jam prováděli takové ty opravy, co za provozu nejdou udělat: vyměňovali jsme ventily, pokládali koleje a výhybky, které vznikaly přes týden za pochodu při ražbě, se teď upevňovali tak, aby odpovídaly předpisům.

Korekce

Na Vojně jsem zažil nejhroší momenty z celých mých třinácti let za katrem. Nebyla mi tu povolena jediná návštěva a po většinu pobytu jsem měl zakázané i přijímat a posílat dopisy. Šel jsem z průseru do průseru. Jednou, 14. srpna 1956, se vracíme z odpolední šichty, pro-

cházel jsem touhle branou a oni mi řekli: Zítra má vaše matka pohřeb, ale nikam nepojedete. Prokurátor to nedovolil. Později mě stejně tak nepustili na pohřeb táty. To už jsem byl na Bytízu. O jeho smrti jsem se dozvěděl se zpožděním jednoho měsíce. Bratr pokaždé žádal, aby mi byla povolena cesta na pohřeb, prokurátor žádosti zamítl.

Dokud ovšem maminka žila, opakovaně bombardovala prezidentskou kancelář žádostmi o milost. A skutečně. Prezident Zápotocký mi snížil trest o sedm let. To jsem se právě ocitl na Vojně, díky té částečné milosti jsem měl najednou už po polovině svého trestu a teoreticky mi vyvstávala šance na podmínečné propuštění za dobré chování. I pracovní výkony jsem měl dobré, při fárání jsem většinou plnil na sto procent.

HORNÍK, KTERÝ SPLNIL NORMU, MĚL DENNÍ DÁVKU 33 DEKA CHLEBA. JINAK JEN 20 DEKA.

Tak na mě udělali boudu. Obvinili mě z přípravy útěku, zavřeli mě do korekce, kde jsem strávil čtyřicet dní v kuse. A udělali to jenom proto, aby mě nemuseli na podmínku pustit.

Na korekci jsem byl víckrát, ale tehle pobyt byl nejdelší. Nastupoval jsem v únoru, zrovna když byly největší mrazy. Když jsem z korekce vycházel ven, kvetly pampelišky.

Ta budova se zachovala dodnes. Jak vidíte, je to dlouhá nudle se sedmnácti samotkami zhruba deseti místnostmi pro dva nebo tři. Hned u dveří se nacházela místnost pro strážného a přijímač pro trestance. Ten musel ze sebe všechno svléct a dostal hadry, které se nosily tady: dlouhé plátěné spodky, v botách místo ponožek onuce, flanelovou košili a kabátek. Na spaní dvě deky a prostěradlo. Na většině samotek je jen dřevěná pryčna, korekce ovšem disponovala i speciální celou pro obzvlášť zpupné vězně. V té bylo železné lehátko, které se dalo sklopit a zamknout, aby si vězeň přes den – a podle nálady dozorců třeba ani v noci – nemohl odpočinout.

Kultura

Tady je bývalý kulturák. Konala se v něm hlavně politická školení. Ale byly i doby, kdy byla povole-

ná táborová hudba. Měli jsme na Vojně orchestr se známým kapelmajstrem Borisem Masopustem. Ten před zavřením šéfoval Československému armádnímu sboru. Jeden vězeň, Tomáš Svo-

Civilové nám před Vánoci nosili cukroví od manželek

boda, říkali jsme mu Tomulka, jaký nástroj vzal do ruky, tak na něj uměl hrát. Masopust mu povídá: Tomáši, zažádej si o nástroj, potřebovali bysme tě. Jakejpak by si chtěl nástroj? A on že bandžo, bendžičko, že ho má doma. Masopust podal u náčelníka žádost o povolení bendžička. A během jednoho večerního nástupu, kdy

se četly táborové rozkazy, najednou slyšíme: Odsúdenému Tomáši Slobodovi se bajonet nepovoluje. Tím pokus o dopravení bandža na Vojnu skončil, náčelní nemohl přiznat, že jeho podřízení jsou blbci.

Ježíšek

Po čase jsme si na šachtě udělali dobré známé mezi civilama. Ti

Zahrádka byl odsouzen na 20 let za převaděčství a styky s americkou CIC

kluci nám před Vánoce nosili cukroví od svých manželek. Dávali nám to dole v jámě. A poněvadž jsme věděli, že kolem svátků bývají velké osobní prohlídky, filcuňky, nedalo se nic pronést, tak nezbývalo než to sníst v práci. Ale zažil jsem momenty, na který nezapomenu. To bylo ještě na táboře Nikolaj před Vánoce,

nesl jsem si ze směny pod kabátem cukroví a vánočku, kterou mi po našem důlním – respektive po jeho ženě – poslala maminka. A představte si, šel jsem v poslední pětičce z odpolední šichty, přišel jsem na řadu úplně poslední, vánočku a cukroví jsem strčil pod fárací kabát, který mukl vždycky musel svlíknout. **X**

▼ INZERCE

Kulturní rubrika *Reflexu* se ohlédla za uplynulým rokem a pokusila se sečíst veškeré parádní akce, přešlapy a trapasy, jež jejím členům uvízly v hlavě. Pokus vám to následující glosáři něco chybí nebo přebývá, neproklínejte nás – je to náš ryze subjektivní výběr. Nevylučujeme, že mohla být skvělá třeba i tancovačka někde v Borové u Náchoda, kde hrála v létě k tanci skupina Vostré vidle.

Film roku

GRAVIACE! V podstatě za paka- tel a jen s několika málo herci ji natočil originální mexický režisér Alfonso Cuarón, jemuž se teď jeho investice mnohonásobně vrací. Thriller z vesmíru, který je snímán, respektive stvořen, zcela atypickým způsobem a jehož novátorská estetika způsobila skoro stejný poprask jako kdysi Cameronův *Avatar*, patří mezi nejžhavější kandidáty na Oscara. Na tržbách vydělal už víc než 600 milionů dolarů a jako jednomu z mála snímků se daří držet v kinech nikoli jen dny či týdny, ale rovnou měsíce. Máme-li jmenovat jen jednu filmovou událost roku, pak je to rozhodně film o dvou ztracencích z kosmu.

Nebeský rok

Režisér **JAN NEBESKÝ** měl úspěšný rok: těsně před koncem tohoto loňského uvedl hudební kabaret o architektuře *Divadlo Gočár*, který napsal Miloš Orson Štědroň, v obdobném žánru realizoval scénář Lucie Trmíkové *Kabaret Shakespeare* a v Divadle v Dlouhé nastudoval méně známou hru Henrika Ibsena *Eyolfek*.

Na Slovensku svítí Slnko

Zatímco v Česku je letos hlasováni do anket o nejlepší desku roku

Pelmele aneb Co je dobré si připomenout z kultury a „kultury“ v roce 2013

Slunce a smrt dobrého vkusu

smutné hledání jednookého mezi slepými, na Slovensku to musí být čistá radost. Může za to zejména vydavatelství **SLNKO RECORDS**. Label, který už léta vydává v přepestře škále kapely slovenské alternativní scény, měl obzvlášť úrodný rok. Z jeho katalogu nás zaujaly zejména tři věci. Jednak je to další album projektu *Modré hory*, za nímž stojí rappeři Bene a Lyrik. Pánové opět přesvědčují, že slovní spojení „chytrý hip hop“ nemusí být promluva. Další lahůdkou je debutové album skupiny Zlokot *Slovakische Idiot* – vynikající crossover hip hopu (jeden z členů kapely je právě Lyrik), ostrého rocku a elektroniky. A pak tu máme Janu Kirschner. Její nedávno vydaná deska *Moruša biela* jde na dřevě a ničemu se nepodo-

bá – nejen v tom je její jedinečnost. Zkratka: labelem roku podle Reflexu je Slnko Records.

Kronika zprasené doby

Divadelní událostí roku je pro nás první polovina inscenace Jana Mikuláška **ŠEDÁ SEDMDESÁTÁ** v Divadle Na zábradlí. Překvapivé, a proto i silnější metaforické panoptikum doby, kterou mají jako škváru zažranou pod kůží všichni, komu je dnes nad padesát. Namísto původně avizované dramatisace deníků Jana Zábřany, tichého mučedníka zprasené doby, dospěli inscenátoři k něm, mrazivě kruté grotesce, ryze české kafeárně, z níž zdánlivě nebylo úniku. Ano, „Takoví jsme byli“ a – škoda slov; byl to hnusný čas. Jeho osobním neprožitím však

Mikulášek a spol. přesto zaplatili daň. Přidáním tragédie vraždící psychopatky Hepnarové v druhé půlce inscenace rozlomili a pokazili zážitek z konečně nepřijemné reflexe doby lámání charakterů, jejíž důsledky cítíme dodnes.

Opráskí jdou da dračku

Česká historie byla většinou dnešní mládeže celkem ukradená až do loňského roku, kdy začala vycházet na serveru Okoun a později na vlastní webové stránce komiks **OPRÁSKÍ SČESKÍ HISTORIJE**. Anonymní autor podepisující se jako Jaz kombinuje humor tradičního čtyřokénkového stripu se specifickým komolením češtiny po vzoru komolené angličtiny webového stripu *Dolan Duk* a získává stále více fanoušků. Komiks zabodoval

v internetové Křišťálové Lupě, první knižní výbor (vydala Grada) se skvěle prodává a autorovi se chystá výstava v Národním muzeu. Je to uchopení naší historie z úplně opačného konce než třeba seriál České století.

Taškařice pro půl miliónu lidí

Zatímco kvalitní filmy dosahují tak mizivé návštěvnosti, že se v kinech neohřejí déle než dva

tři týdny, na lidové taškařice se pořád chodí ve velkém. Důkazem budiž výsledek Troškova filmu **BABOVŘESKY**, komedie kritiky tradičně pohaněné, leč diváky navštívené tak, že je z toho po letech český rekord. Ten Troškův opus zaznamenal už po premiérovém víkendu, který jej vysadil na první místo mezi tuzemskými tituly (a osmé, počítáme-li skóre filmů zahraničních). Celkově pak

ŠEDÁ SEDMDESÁTÁ – NAMÍSTO PŮVODNĚ AVIZOVANÉ DRAMATIZACE DENÍKŮ JANA ZÁBRANY, DOSPĚLI INSCENÁTOŘI K NĚMÉ, MRAZIVĚ GROTESCE, RYZE ČESKÉ KAFKÁRNĚ

na něj přišlo přes půl miliónu lidí, což lze v době krize kinodistribuce považovat za výsledek takřka revoluční.

Kritikova vulgární próza

Literární kritik **ONDŘEJ HORÁK** debutoval jako prozaik. Pod nápadným názvem *Dvořiště* se skrývá břitká, vtipná a neuvěřitelně vulgární próza, jež efektně vykresluje duševní svět pozdního třicátíka. Vytříbená práce s jazykem, stylová skepse, ironický pohled na svět: Co víc si přát.

Slovo roku 2013

Slovem k roku se k našemu překvapení nestal „twerk“ („twerking“ je poněkud přiblíblé potřásání pozadím – pokud možno co nejmohutnějším – v rytmu

zpravidla dost špatné muziky), ale „**SELFIE**“, což v angličtině značí autoportrét pořízený chytrým mobilem nebo webkamerou. Narcisové a narcisky celého světa se fotí jako o život a vystavují se (často polonazí či podroušení) na sociálních sítích, sdílejí a lajkují. Selfie si v roce 2013 vyblejskli Hillary Clintonová i sám papež František a výskyt onoho výrazu se od roku 2012 zvýšilo o 17 000 %. Slovo roku každoročně vyhláší Oxford University Press, vydavatel známého anglickojazyčného slovníku *Oxford English Dictionary*.

Menzelova premiéra

Čeští filmoví kritici si už zvykli, že pokud je jim tajemný nový film, většinou za tím vězí nechuť jeho →

GRAVIACE – v mnoha ohledech revoluční thriller z vesmíru, žhavý kandidát na Oscara

tvůrců spolknout mizerné kritiky. Nejdál to dotáhl **JIRÍ MENZEL** se svými *Donšajny*, kdy uspořádal premiéru pro jistotu za oceánem, v Montreálu. Češi dostali šanci až o měsíc později ne projekci v Rudolfinu, což byl přesně ten nápad, který dobře vypadá i na papíře, ale prakticky postrádá smysl. Diváci sledovali malé plátno kdesi v dálce, mizerný zvuk a část z nich mohla za sloupem pouze odhadovat, zda je film opravdu tak dobrý, jak psali v kanadských novinách. Nebyl.

Topolovo sbohem

Jen několik dní po svých čtyřicátých osmých narozeninách odešel **FILIP TOPOL**, básník života s krvavými rukama od píana, do něhož kdysi tak krásně řezal. John Bok na něj v Reflexu zavzpomínal: „Tušil asi, že to, co dříve zasel tím, že žil na plné pecky, se přihlásí. I bez kmetství ve vzdělaného a moudrého muže. Smutek přejde a zůstanou vzpomínky, ale hlavně muzika, která jde až kamsi z hluboko z temnot a zoufalství do světla a vysoko, až tam, kde se vesmír střetává s věčností.“

O týden později se s náčelníkem národa Psích vojáků přišly rozloučit tisícevočky nejrůznějších přátel na Olšanské hřbitovy. Filip, tak ještě jednou, jak jsi recitoval v *Russian Mystic Pop op. V.*: „Na ruský kole, říkám si vole, láska se děje nahoře dole. Na ruský kole oheň jak balet, i vražda mŕy přestane bolet!“

Rok morální paniky

Causa „Rezník má chuť na slavíka“, která na sklonku roku otřásla především sociálními sítěmi, jasně ukázala, že i národ, jenž sám sebe přesvědčuje o své naprosté liberálnosti, rád propadne kouzlu morální paniky, když k tomu má příležitost. **ŘEZNÍK** mimochodem odkopal ještě dalších pár zajímavých momentů – fakt, že Český slavík je nesmyslná anketa, která si vysloveně říká o „hacknutí“, a její pořadatelé poměrně nekompetentní banda trotlů. Dále fakt, že debata o tom, kde jsou hranice umění, je důležitá, ale těžko ji může vést Richard Krajčo, Klára Samková nebo tlupy vřeštěcích maniaků na obou stra-

LOU REED
ovlivnil rockovou hudbu jako málokdo.
Zemřel 27. října.

nách sporu a Facebooku. A nakonec i to, jak málo stačí k tomu, se proslavit.

Pomník dobrých seriálů

Stojí to strašně moc peněz a lidi v tom vypadají jako blbci, co to je? Ne, není to kožich ze stříbrné lišky. Je to seriál **SANITKA 2**. Pomník toho, co si mnoho lidí představuje pod pojmem dobrý seriál. Pitomé postavy v overelech chodí po obrazovce sem a tam a předstírají dramata, zatímco Filip Renč kolem nich dramaticky krouží kamerou, díky čemuž nevíte, z čeho se vám se chce zvracet víc. K tomu pár roztomile debilních čecháčkovských představ o tom, jak to dnes chodí ve světě, a máte dílo, jež by bylo nádherné pro smích, kdybyste při jeho sledování nemuseli myslet na to, že stálo 170 milionů korun, za což v Hollywoodu koupíte dva baráky. Anebo zrekonstruujete vilu Tugendhat. Na kterou se na rozdíl od *Sanitky 2*, rádi podíváte i za rok.

Smrt undergroundu

Ve Spojených státech prý zemře každých třináct vteřin jeden člověk. Letos se takhle nepřijemnost přihodila například **LOU REEEDOVÍ**. Ten pán dokázal být podle všeho dost nesnesitelný,

co za svého života vytvářel, bylo ale iniciační pro mnoho vlivných i nevlivných lidí. „Lou Reed je důvodem, proč dělám všechno, co dělám,“ vyjádřil se po zpěvákově smrti na Twitteru Julian Casablancas, frontman kapely The Strokes. V říjnu prostě odešla jedna z nejdůležitějších osobností rockové historie.

Kupka V Národní galerii

Kupkovská výstava **CESTA K AMFOŘE** v Salmovském paláci na Hradčanském náměstí v Praze nám mohla alespoň na chvíli (na tři měsíce) poskytnout iluzi, že Národní galerie je tím, čím bychom si přáli, tedy důstojnou institucí, jež fundovaně rozvíjí a inspiruje místní výtvarné prostředí. O pár měsíců později se však ukázalo, že to byla opravdu jen iluze, že šlo jen o jednu výstavu (se skvělými zápůjčkami z největších světových institucí), výkřik ze tmy. Ministryně kultury, tehdy již v demisi, Alena Hanáková těsně před svým odchodem do věčných lovišť odvolala neprůbojného generálního ředitele Vladimíra Rösela a NG se vrátila tam, kde se nacházela už za časů Milana Knížáka.

Dechovka o kolektivní vině

Jedním z nejsilnějších divadel letošního roku je pro mě *Dechovka*

skupiny **VOSTO5**. V Baráčníkové rychtě se mohou diváci u piva a vlezlé dechovky (kterou hraje Sto zvířat!) s pomocí téměř tří desítek herců a hudebníků pohádat o českoněmeckém soužití a vyrovnání či kolektivní vině, a když není zbylí – i servat. Trochu víc než divadlo...

Přichází zelená revoluce

Konečně i na našem území se objevuje služba se zeleným logem **SPOTIFY**, tedy streamovací server, který obsahuje velikou většinu hudebních nahrávek z celého světa (včetně Karla Gotta nebo Kašpárku v rohlíku), jež jsou k dispozici v digitalizované podobě. Během pěti let od svého vzniku ve Švédsku se tahle služba (existují i jiné obdoby, jako třeba Google Play nebo Deezer) rozšířila do více než čtyřiceti zemí po celém světě. Spotify je jedinečný především tím, že pokud jste připojeni k internetu, můžete si zcela zdarma (v případě, že přistoupíte na reklamy) v reálném čase pouštět, co vás napadne, jak na svém počítači nebo mobilu, a pokud se rozhodnete si připlatit (asi 160 Kč měsíčně), můžete si hudbu i legálně stahovat! Prostě iTunes dostalo silného soupeře! A že to funguje i jako byznys plán, dokládá fakt, že Spotify se dohod-

la se všemi klíčovými držiteli autorských práv, jimž dle svého tvrzení jen letošní rok odvedou na autorských poplatcích celkem až přes půl miliardy amerických dolarů.

Nobelovka pro Mundroovou

Letošní Nobelovu cenu za literaturu v říjnu získala dvaosmdesátiletá kanadská prozaička **ALICE MUNROOVÁ**. „Mistryně současné povídky“, jak jí označila Švédská akademie, již předtím oznámila svůj odchod z literární scény, ovšem nyní prý váhá, zda vůbec dokáže nepsat, když jí nové nápady stále přicházejí... Zájem o její dílo se navíc v poslední době po světě rapidně zvýšil, tuzemské prodeje jejích knih se více než zdesetinásobily. Český vydavatel Munroové, Paseka, musel na podzim dotisknout všechny tři autorčiny povídkové sbírky, jež vyšly v češtině, bestseller *Nepřítel, přítel, ctitel, milenec, manžel* dokonce dvakrát. Před květnovým veletrhem Svět knihy Praha

STOJÍ TO STRAŠNĚ MOC PENĚZ A LIDI V TOM VYPADAJÍ JAKO BLBCI, CO TO JE? NE, NENÍ TO KOŽICH ZE STŘÍBRNÉ LIŠKY. JE TO SERIÁL SANITKA 2.

BRATŘI CHAPMANOVI,
hvězdy výtvarné scény v Rudolfinu

V Salmovském paláci
proběhla velká výstava FRANTIŠKA KUPKY

JANA KIRSCHNER
vydala u labelu Slnko Records
odvážnou desku *Moruša biela*

2014 vyjde překlad její dosud poslední, předloňské sbírky povídek s názvem *Dear Life*.

Seriál České století

Dva tvůrci na vrcholu svých sil, publicista a historik Pavel Kosařík a režisér hraných i dokumentárních filmů Robert Sedláček, dostali od České televize nabídku, která se neodmítá. Natočit **SERIÁL O KLÍČOVÝCH OKAMŽICÍCH NAŠICH DĚJIN** s rozpočtem, jenž nemá obdoby. Evidentně se měl stát ukázkou, kam chce televize pod svým novým vedením směřovat. Tvůrci ale nerozházeli prostředky do nákladných exteriérových scén. Vytvořili často spíše komorní, leč napínavá konverzační dramata časově sahající od vzniku první republiky po rozdělení Československa. Ortodoxní historici mohou namítat, že ne vše, co se zde říká a odehrává, je podloženo dokumenty, ale tak to u dokumentárních dramát chodí. Pečlivě herecké obsazení a vynikající výkony například Martina

Huby (T. G. Masaryk) či Jiřího Vyorálka (K. Gottwald) korunují dílo. Letos bylo odvysíláno prvních pět dílů, další čtyři budou následovat příští rok.

Zahradní slavnost

Co se týká velkých činoherních scén, byla největší událostí loňského roku u nás inscenace Havlovy *Zahradní slavnosti* ve Stavovském divadle v Praze v režii **DUŠANA D. PAŘÍZKA**. Přesně padesát let po světové premiéře tohoto díla se vysněné absurdní Havlovy ikonické hry chopil obdobně výrazný režisér, jako byl v roce 1963 v Divadle Na zábradlí Otomar Krejča, a vytvořil aktuální živé divadlo čerpající z Havlových myšlenkových proudů, ale jeho text autorsky posouvající jak formálně, tak textovými úpravami a hereckým zpracováním (vynikající Vladimír Javorský a Martin Pechlát) do dnešní doby.

Chapmani v Rudolfinu

Bratři Jake a Dinos Chapmanovi z Velké Británie patří k největším uměleckým hvězdám vystavujícím v Česku asi nejen v letošním roce. Stále ještě probíhající výstava v pražském Rudolfinu **SLEPÝ VEDLE VESELÉHO** představuje esenci jejich pozdní tvorby. Jako členové „mladých britských

umělců“ jsou patřičně ideologičtí, morbidní a neuzavření v nějakých abstraktních uměleckých konceptech. Z pohledu skutečně současného umění jsou možná až příliš konkrétní a názorní, ale to nic nemění na faktu, že jejich ohořelí esesáci, apokalyptická diorama či zmutované zvířecí děti vyvolávají přinejmenším zamyšlení (když už ne avizovanou „morální paniku“) a zanechávají déletrvajících zážitků.

Ministr a komáři

Odvolat ředitele Národního divadla dvě hodiny po svém nástupu do funkce ministra kultury, tomu se říká okamžitě se zorientovat. Bohužel, Jiří Balvín byl spíše zorientován, a tím, kdo mu tvrdil, že „by to bylo dobré“, rozhodně nebyli komáři kteří jej obtěžovali během trapného stand-upu v Událostech a komentářích, kde vysvětloval svůj krok. Jakkoli vzal později své rozhodnutí zpět, byla to kabinetní ukáзка drzosti českých politiků.

Nohavica v O₂ areně

Jarek Nohavica se po svém pražském vystoupení stal Prvním Čechem, jenž vyprodal tuto sportovní halu a to dokonce **DVA VEČERY** po sobě. Co dodat? Takové překvapení nikdo nečekal. ❧

JEAN MARAIS

STO LET RYTÍŘE BEZ BÁZNĚ A HANY

TEXT VÁCLAV TIKOVSKÝ
FOTO PROFIMEDIA.CZ

Patřil mezi velké postavy francouzského herectví, mezi nimiž se zjevil jako meteor. Ale nezapadl, stal se stálíci, která zářila celé tři desetiletí. Pro milióny diváku po celém světě vytvořil obraz romantického hrdiny, jemuž dal mužnou ušlechtilost, neohroženost, samozřejmou odvahu. Jemuž propůjčil svou eleganci a noblesu. Stal se ztělesněním těchto vlastností. **IDEÁLEM, KTERÝ VYBÍZEL K NÁSLEDOVÁNÍ.**

NARODIL SE v severofrancouzském Cherbourgu před sto lety, 11. prosince 1913. Jak ale později přiznával, na své rodné město měl jen málo vzpomínek. Rodina se v jeho dětství několikrát stěhovala, aby nakonec zakotvila v Paříži. Tam mladý Jeannot začal jako retušér v jakémisi fotoateliéru. Ale od malička si přál stát se hercem. A za svou touhou neúnavně šel: v roce 1933 debutoval v divadle a malými rolami ve filmu. Byl mladý a krásný, sláva však na něj teprve čekala. Přišla ale brzy: přinesly mu ji filmy Jeana Cocteaua Věčný návrat (1943) a Kráska a zvíře (1945).

Zázraky se dějí jen jednou

Film tohoto názvu natočil Yves Allégret v roce 1950 a oslovoval jím mladou generaci, do jejíhož života vtrhla válka. Film začíná těsně před jejím vypuknutím. Mladý Jérôme se setkává s dívkou, která ho okouzlí (hrála ji Alida Valliová), ale jejich vztah se nemůže rozvinout, poněvadž válka je odloučí. Přesto si však vzpomínky na svou první nenaplněnou lásku ponosou celou válku, a když skončí, setkají se.

Pokusí se navázat na to, co bylo násilně přetrženo – avšak troskotají. Setkání jim přinese deziluzi, pochopí, že čas nelze vrátit, že válka pohltila jejich mládí, ukradla jim lásku, okouzlení, jež je ztraceno navždy a beznadějně... Ano, zázraky se dějí skutečně jen jednou.

Mladý a krásný

Setkání, které popisují, se odehrálo v polovině padesátých let, kdy Jean Marais byl už slavným hercem. Proslavilo ho již vzpomínuté Cocteauovy filmy, z nichž u nás se tehdy promítal jediný: *Ruy Blas*.

Jean Cocteau pro svého přítele vytvořil filmový přepis klasického Hugova dramatu a Maraise obsadil do dvojrole: Ruye Blase, mladého krásného hochy, jež starý intrikán a ministr policie de Bazan přivede ke španělskému dvoru jako svého synovce dona Césara, druhou rolí bere dareba Zafari. Jean Marais této postavě propůjčil své osobní kouzlo, které bohůžel září jen v několika scénách, z nichž ovšem scéna v katedrále je strhující. Zafari padne do nastra-

žené léčky, z níž se snaží uniknout velkolepým skokem z rozhoupavého svícnu, zavěšeného nad chrámovým prostorem. Nakonec je ale stejně chycen a mizí na galejích.

Nikoli ovšem don César. Ten se zamiluje do královny, královna jeho city opětuje – avšak zasáhne Bazan, který vyrazí Blasův nízký původ. Královna, již skvěle hraje Danielle Darrieuxová, je intrikánovým odhalením zrcena, Ruye Blase odmítá a on se otráví před jejíma očima. Film uzavírá Maraisova tvář ve velkém detailu, sice krásná, ale chladnoucí a mrtvá...

Když jsem film viděl poprvé, samozřejmě sem neznal vztah, který oba jeho tvůrce spojoval. Zdaleka jsem netušil, že už v tomto filmu (vznikal v roce 1947) Jean Marais točil všechny scény sám, bez dubléra, že při scéně, v níž proplave nebezpečnou peřejí, aby natrhal pro královnu její oblíbení květiny, málem přišel o život. To všechno jsem se dozvěděl až mnohem později. Avšak jednu věc jsem pochopil už tehdy: totiž že patří k jeho stylu svou roli nejen perfektně odehrát, ale také ji prožít. Doopravdy a naostro.

Osudové setkání

S Cocteauem se seznámili v roce 1937. Cocteauovi táhla padesátka, byl knížetem mezi francouzskými básníky, dělal divadlo a film, psal a kreslil, těšil se pověsti estéta. Setkání bylo pro oba osudové. Mladý herec přišel po řadě Cocteauových milenců. Radiguet byl již mrtev, básníka v oné době obklopovali boxeři Al Brown a Marcel Kill, Cocteau, zatížený návykem na opium, měl za sebou čtyřměsíční odvykací kúru, opium však z jeho života nezmizelo. Nyní se ovšem objevilo cosi nového. Čtyřadvacetiletý vlasatý mladík s mluvnými očima a zářivým úsměvem. Zcela ho očaroval, stal se jeho novou drogou.

„Je to katastrofa... jsem do vás zamilovaný,“ řekl mu po několika týdnech. A Jean Marais toto vyznání přijal. Nejprve spíš jako lichotku, ale brzy vzplanul pro Cocteaua též. Stali se milenci, stali se nerozlučnou dvojicí, která se vzájemně inspirovala k vynikajícím výkonům. Cocteau psal pro svého Jeannota verše, role, poe-

Nejslavnější role Jeana Maraise ve filmu HRBÁČ (1959)

tické dopisy. Jeannot hrál v divadle, maloval, poznával s Jeanem pařížský umělecký svět.

Není pochyb, že mladý Jean Marais byl Cocteauem fascinován. Umínil si, že ho zbaví jeho drogového návyku. Pokusil se o to, ale žalostně selhal. Návyk byl silnější než jejich vzájemná láska. Nejednou – abych zabránil vzniku krutých abstinčních příznaků – nakonec plnil svoji roli pomocníka. Připravoval mu drogu, vkládal ji do dýmky a podával mu ji.

Bilance jejich mnohaletého soužití byla velice plodná. Cocteau mladého Maraise inspiroval k expanzivnímu uměleckému růstu jak na divadle, tak ve filmu. Svými filmy z něj udělal hvězdu. Jean Marais hrál za svého života téměř v osmdesáti snímcích, často rozdílné kvality. Nicméně ty, jež tvořil s Cocteauem, náležejí k uměleckým vrcholům jeho kariéry. Později už nenašel tvůrce, který ho k ní vrátil. Také film už byl někde jinde.

Budiž řečeno, že jeho rodina nežila dlouho pohromadě. Otec z Jeannotova života záhy mizí a chlapec vyrůstá bez jeho vlivu. Setká se s ním až na sklonku jeho života. V dětství je obklopen ženami, kromě své matky se o něj stará též babička a teta. O svém dětství píše ve vzpomínkách velmi otevřeně. Nezastírá, že byl dítětem problémovým. Často si vymýšlel, dětské snové vize a lži bájivě později kombinoval se lžemi skutečnými, také kradl, velmi zhusta jen tak, z náhlého popudu. Jednou takhle ukradl krabičku ba-

Láska je fatální bůh

Kromě Cocteaua ovšem existovala v hercově životě ještě jedna citová osa, ta základní, od níž se zřejmě odvíjel jeho život: láska k matce.

Matka byla něžná a krásná a Jean Marais ji miloval od malička. O to víc, že byla vzácná, že často mizela, aby se ovšem znovu vynořovala – s dárky, se svou něhou a krásou, jíž si ho podmaňovala.

Podobala se své matce, která byla původem Alsasanka, a jak už to u chlapů bývá, Jean zdědil její rysy... Jeho nordická příměs se však neprojevovala pouze tím, že byl plavovlasý, ale i tím, že byl povahově perfekcionista. Vnikal houževnatostí, byť nikdy nebyl artikly obchoduje. Když poznal pravdu, zatoužil hodně vydělávat, aby mohl matku z její neblahé profese vysvobodit. Nikdy se mu to nepodařilo úplně. Matka velmi často kradla nikoli z potřeby, ale ze záliby, pro pocit vzrušení, který při krádežích zažívala. Najednou jí v obchodních domech dělal „zed“, aby se malér neprovalil.

Rosalie (jak ji nazýval), měla ovšem zálib povícero, k jedné z nich patřilo i kino. Brávala malého Jeannota často s sebou, milovala dramata nejrůznějších podob, a to nikoli pouze ve filmu, ale i v životě. Ráda dělala scény, s potěšením volila různé převleky a organizovala rodinnou zábavu, pokud

S BRIGITTE BARDOTOVOU v době, kdy byla na prahu své hvězdné kariéry

rev, a poněvadž mu bylo líto ji zahodit, začal malovat. Ukázalo se, že není bez talentu, v dospělosti se pak k malování uchyloval často.

Jeho kleptomanie určitě stojí za pozastavení. Nespadla jen tak z nebe, měla patrně kořen v genetické výbavě zděděné po matce. Jeho neskonale obdivovaná a zbožňovaná matka byla totiž profesionální zlodějka. „Pracovala“ v klenotnictvích a kožešnictvích, přfležitostně i jinde. Dlouho to nevěděli, řekli mu, že s těmito artikly obchoduje. Když poznal pravdu, zatoužil hodně vydělávat, aby mohl matku z její neblahé profese vysvobodit. Nikdy se mu to nepodařilo úplně. Matka velmi často kradla nikoli z potřeby, ale ze záliby, pro pocit vzrušení, který při krádežích zažívala. Najednou jí v obchodních domech dělal „zed“, aby se malér neprovalil.

Rosalie (jak ji nazýval), měla ovšem zálib povícero, k jedné z nich patřilo i kino. Brávala malého Jeannota často s sebou, milovala dramata nejrůznějších podob, a to nikoli pouze ve filmu, ale i v životě. Ráda dělala scény, s potěšením volila různé převleky a organizovala rodinnou zábavu, pokud

k tomu byla sebemenší příležitost. Je zřejmé, že i tuto vlohu, v podstatě herecký talent, zdědil po ní.

Disponoval ovšem ještě čímsi navíc, vlohu vskutku zázračnou: uměl, nač se podíval. Nejenže maloval, dokázal si nastříhat a přes noc ušít kostým, aby se v něm mohl jít druhého dne představit. Dokázal aranžovat. Vymalovat a vytapetovat byt a zařídit ho s minimální výbavou. Režiroval. Samozřejmě šermoval, skákal

tví rezignoval. Což bylo ovšem pouhé zdání, protože herectví bylo pro něj vášní, drogou i neřestí, jak se svěřil v jednom rozhovoru krátce před smrtí. Byl hercem a zůstal jím navždy.

Tvá krása ozdobil se křídly

Známe z jeho díla vlastně jen malou část. Ačkoli bylo rozsáhlé a zahrnovalo širokou škálu postav – od velkých rolí tragických přes role milovnické až k rolím

s Cocteauem, po různých klubových kinech, něco v televizi, ten zbytek si promítáme v paměti.

Natrvalo v ní asi zůstane Hrabě Monte Christo, mnoho diváků bylo okouzleno *Hrbáčem*, *Kapitánem*, *Kapitánem Fracassem*, slovem romantickými postavami, jimž dokázal vtisknout svou tvář zřejmě navždy. Estéti možná řeknou komerce. Ano, ale přes ni oslovil milióny srdcí. A vytvořil pro ně obraz hrdiny, který v nich zanechal stopu, touhu se mu podobat, nebo se jeho příkladu alespoň přiblížit. Lze si přát víc?

Vděčil za to jistě scénáristům, režisérům, producentům, svému talentu. Ale nepochybně i svému zjevu, jenž byl mimořádný. Byl si toho vědom a později a později se nad tím zamýšlel: „Krása... Nejdřív si všichni představovali, že se jí chlubím, později, že jí trpím. Oba názory jsou ale absurdní. Především proto, že jsem si nikdy nepřipadal hezký. To není falešná koketérie. Kdyby mě příroda obdařila dokonalou krásou, nikdy bych si nestěžoval. Ale krása je také otázkou módy.“ Nejspíš měl pravdu. Po něm přišli jiní, přišel Belmondo, Delon – ideál krásy se →

ZAČÁTKEM 60. LET HO POSTIHLO NĚKOLIK BOLESTNÝCH ZTRÁT. NEJDŘÍVE MU ZEMŘEL OTEC ALFRED, POTOM STARŠÍ BRATR HENRI.

jako akrobat a jezdil na koni. V druhé polovině svého života dokonce nazpíval desku a napsal několik vzpomínkových knih. Když se odstěhoval na jih, začal se věnovat hrnčířství a keramice, vytvářel sochy, zdálo se dokonce, jako kdyby na divadlo a na herec-

bezmála burleskním. Vždy mělo dvě tváře, jež se navzájem prolínaly a doplňovaly: divadelní a filmovou. Znali jsme jen tu filmovou. Jak jsme se už zmínili, Jean Marais se podílel na bezmála osmdesáti filmech, ale viděli jsme jich možná patnáct. Filmy, na nichž pracoval

Ve filmu RUY BLAS vytvořil romantickou postavu, které podlely generace fanoušků

proměňoval v poryvech doby. Ale jeho tvář zůstávala nad tím. „Tvá krása ozdobí se křídly,“ napsal mu kdysi Cocteau. Jako kdyby tušil, že se povznese nad všechny módní vlny.

Velmistr zločinu na scéně

Je to samozřejmě *Fantomas*, kdo jiný. A to nikoli jednou, ale hned třikrát za sebou, ve třech dílech natočených v letech 1964, 1965 a 1966. Přináší opět dvojnickou roli, avšak dokonale jinou než kdysi v *Ruyi Blasovi*. Fantomas se může zdát herecky snadnou záležitostí, Jean Marais ho odehraje ve strnulé masce bez výrazu (sám si ji navrhoval), s pohyby homunkula, ale vše se změnil v okamžiku nebezpečí. Tehdy Fantomas prudce akceleruje, prchá a uniká v nejrůznějších převlecích, ve fantastických eskapádách, které Marias opět točí bez kaskadéra. Pozor, není už žádný mladík, je po padesátce, nicméně přesto trvá na autenticitě svého výkonu.

Totéž se týká dvojnické postavy novináře Fandora, který se stává nerozlučným druhem komisaře Juva. Film vychází z románové předlohy Pierra Souvestra a Marcela Allaina, jež byla

míněna jako napínavé čtení. Ale Jean Marais s Louistem de Funèsem z ní vytvořili komiksový příběh, na nějž se hrnuly zástupy diváků, které se chtěli především bavit. Patrně se vůbec nezmýlíme, jestliže řekneme, že Cocteau by podobnou látku nikdy nevezl do ruky. Ale v roce 1964, kdy se *Fantomas* začal točit, byl již po smrti a Jean Marais už měl dost všech těch králů, princů a vévodů. Kromě toho býval šťastný, když dokázal někoho rozesmát – a *Fantomas* mu tu šanci nabízel v míře přebohaté. Využil ji.

„KDYBY MĚ PŘÍRODA OBDAŘILA DOKONALOU KRÁSOU, NIKDY BYCH SI NESTĚŽOVAL. ALE KRÁSA JE TAKÉ OTÁZKOU MÓDY.“

Začátkem šedesátých let ho postihlo několik bolestivých ztrát. Nejdříve zemřel otec Alfred, potom straší bratr Henry, následoval Jean Cocteau (1963), smutnou sérii uzavřela matka.

Dlouho milovaná Rosalie v závěru svého života zanechala své „živnosti“, ale nikoli svých scén. Neváhala zajít tak daleko, že popřela otcovství Alfreda Villaina, jež Jean považoval za otce.

Setkání s otcem

Když se dozvěděl, že Alfred umírá a chtěl by se s ním ještě vidět, rozjel se za ním. Neviděl se s ním od svého dětství, neměl na něj žádnou vzpomínku, vůbec se na něj nepamatoval. Ocitujme slova, jimiž popsal své setkání a jež uvádí v monografii Jiří Žák:

„Nikdy jsem neviděl oči tak modré a tak světlé. Tento sedmadesátiletý muž byl velice krásný a velice vysoký – metr devadesát. Jeho vlasy měly nedefinovatelnou barvu. Pravidelně se v nich střída-

ly dva odstíny – bílý a zlatý. Kůži měl poněkud červenější, zejména ve tvářích, rovný nos, delší a jemnější než můj, úzké, velice červené a trochu svrastělé rty... Opravdu jsem synem tohoto muže? Několikrát jsem si v duchu tuto otázku položil. Používali jsme stejná gesta. Ale nejvíc jsem se poznával v jeho činech. V šedesáti složil pilotní zkoušky. Psal. Nedokázal jsem hospodařit s penězi.“

Když se matka dozvěděla o synově cestě za otcem, ztropila mu strašnou scénu. Ale nakonec se i ona vypravila do Cherbourgu, aby svého někdejšího manžela naposledy spatřila.

Česká stopa

Příběh jeho otce má překvapivou českou linii a odehrává se v době válečné, kdy Francie byla okupována nacisty. Do děje vstupuje gestapo a malá, v dálce ztracená východočeská vesnička Bohuslavice. V oné době do ní přišel dopis z pařížské služby gestapa s dotazem na místní předky rodiny Marešů, z níž měl pocházet otec Jeana Maraise. Nacisty zajímalo, zda mladý herec, jehož hvězda tehdy vycházela, má árijský původ! (Babička Alasanka zřejmě nestačila...)

Jean Marais jako FANTOMAS. Málokdo ví, že pro něj navrhl i masku.

Případem se u nás podrobně zabýval herec a spisovatel Jiří Žák, jenž Maraise osobně poznal a napsal o něm již zmiňovanou knihu, a známý investigativní novinář Stanislav Motl (*Cesty za oponu času*). Jak oba autoři shodně potvrzují, stopy jsou dnes bohužel časem zaváté, nicméně existuje nesporný fakt, že jistý Jan Mareš se kdysi do Francie vypravil. Jeho nová identita, kterou tam snad přijal, je však dnes již nezjistitelná. Zájem obvykle dobře informovaného gestapa je ale doložitelný svědecky. Existuje též odezva

samotného Maraise na pokus bohuslavických Marešů o kontakt, v němž však herec předloženou hypotézu nepotvrzuje – ale ani nevyvrací. Takže stojíme před tajemstvím, které už asi nikdo bezpečně nerozluští.

Poslední léta

Přinášejí chorobu, dokonce těžkou, bolestivou a svízelnou: rakovinu kostí. Ale herec s ní podstupuje zápas, svých aktivit se nevzdává. Nevzdává se především svého herectví, jež nedokáže opustit. V polovině 80. let vezme

role ve dvou filmech, *Rodinné pouto* a *Parkoviště*. V roce 1992 hraje ve filmu *Děti ztroskotance*, je to jeho poslední větší role.

Příznaky zhoršující se choroby mu ovšem stále častěji stavějí před oči smrt. V jednom z jeho textů ji nacházíme vykreslenou jako krásnou paní, která kamsi hledá cestu, spěchá, ale zabloudí. Pomocnou ruku jí nabídne chlapec, jenž ji chce převést přes les, aby si cestu zkrátila, ale bojí se, že by si mohla potřhat své šaty. „Neboj se, mně se nic nemůže stát,“ uklidňuje ho krásná paní. „Pojď, půjdeme...“

K nemocnému herci si smrt našla cestu v neděli 8. listopadu 1998, zhruba měsíc před jeho pětadesátými narozeninami. Pohřební obřad se konal v jihofrancouzské obci Vallauris v místním kostele svaté Anny, neboť Jean Marais byl po celý život věřícím křesťanem. Rozloučila se s ním francouzská ministryně kultury paní Catherine Trauttmannová, jež ho nazvala „mužem srdce, který vstoupil do říše básníků“. Z této říše k nám dodnes promlouvá jeho hlas a jeho tvář velkého herce. **X**

▼ INZERCE